

آبونه شرائطی

ممالك عثمانیه ده سنه لکی (۶۵)، الق
ایلغی (۲۵) غروشدور .

ممالك اجنبیه ده سنه لکی (۱۷)، الق
یلغی (۹) قرانقدور .

اداره خانه

باب عالی جاده سنده دائره مخصوصه

اضطرابات

آبونه بدلی پشندور .

§

مسلكه موافق آثار مع الممنونیه قبول
اولنور . درج ابدله بن یازیلر احاده
اولونماز .

سریس

۱۳۳۰

اضطرابات

رساله مزدن آلمدیغی کوسونلک شرطیه
بتون یازیلر هر هانکی برهونه طرفندن
اقتیاس اولونه بیلیر .

§

مکتوبلرک، امضالرک واضح و اوقوتاقلی
اولمسی و آبونه صره نومروسى محتوی
بولونمسی لازمدور .

§

ممالك اجنبیه اچون بونه اولر
درسلیرشک فرانسزجه ده یازلمسی دجا
اولنور .

§

ردوندرلدیکى زان نه یه دائر اولدیغى
واضحا بیلدیلمسی دجا اولنور .

حدیث شریف

سؤال :

بندہ کز تاریخ و تاریخ اسلام و عثمانیہ عائد اولان قسمی اوقومہ بک خواہش کرم . و اوقودیم اسلامہ عائد قیوداتہ اسلام قادیلرینکده ارککلر و قدر علم تحصیل و تعلمندہ بہرہ دار و قدر تیاب اولدقلرینی اوقودم . شو حقیقت تاریخہ قارشیندہ بعض معنلر من قادیلرہ علمک نہ لزومی وار دیمہلرینہ قارشنی « مسلم و مسلمہ بہ علم فرضدر » حدیث شریفی ایراد ایدر و بو حدیث شریفہ کی علمک یالکز فرائض دینیہ بہ مصروف و معطوف اولہجنی جوابنی آلیردم . شو اصول قارشیندہ متحیرایکن کچنلرہ بوسنہ دن حدیث معروضک ایرادیلہ قادیلرہ تحصیل علم و فنک لزوم و وجوبی حقندہ کی مطالعہ کز صورلمش و ویردیککز جوابدہ دیگرلری خاطرمدہ دکل یالکز حدیث شریفک مسلمہ قیدینہ دسترس اولہ مدینکزی بیلدیرمش ایدیکز . حالبوکہ محررلریکزدن اثرلری سوه سوه اوقودیم شمس الدین بکک صوک اثرندہ مذکور حدیث « مسلم و مسلمہ بہ علم فرضدر » دیہ تمام اولہرق مقید اولدیفنہ کورہ اختلاف مذکورک نہ دن نشئت ایلدیکی و علمدن مقصود یالکز فرائض دینیہ سنی بیلہجک قدر دیمکی اولہجنی تصریح بیوریلورسہ بندہ کز کی اوکرئمکہ مشتاق اولنلری ممنون ایدہ جکندن امین اولکز محرربک افندی .

طویغار

اسکدار :

جواب :

سبیل الرشادہ یازی یازان محررلریالکز آلتہ امضا آتدقلری یازیلردن مسئول اولاییلرلر . -- موضوع بحث اولان حدیث شریف حقندہ خیلی کفت و کو اولدیفنی حالده ۲۷۲ نجی نسخہدہ بیان ایتدیکمز وجہ ایلہ -- سیوطی طرق مختلفہ ایلہ نبوتنی ادعا ایدیور . حدیثک ال صاغلام طریق تخریجی ابن ماجہدر . زیرا بو کتاب اکثر اهل حدیثجہ کتب حدیثک صاغلاملرندن اولان کتب سته میانندہ صاییلور . ابن ماجہ ایسہ (طلب العلم فریضہ علی مسلم و واضع العلم غند غیر اهلہ کفقد الحنازیر الجوهر والؤلؤ والذهب) لفظیلہ ضبط ایتشدرکہ (طلب علمہ مسلمہ فرضدر . علمی اہلی اولمایانہ تعلیم ایدن کیمسہدہ خنزیرلرہ جواہردن ، انجیدن ، آلتوندن کردانلق طاقان کیمسہ بہ کز) دیمکدر . کوربورسکزکہ « مسلمہ » لفظی یوق . امام سخاوی (المقاصد) نام کتانبندہ : (بعض مصنفلر بو حدیثک صوکنہ « مسلمہ » سوزیندہ علاوہ ایدیورلرسہدہ طرق روایتک هیچ برندہ ذکر ایدلمہ مشدر) دیور . مع مافیہ بوندن قادیلرہ تعلیم علمک حرام اولدیفنی معناسی چیقماز . « مسلم » مکلف دیمکدر ، ذاتاً ہاں بوتون خطابات شرعیہ تغلیب طریقہ ارککلرہدر . ارککلرہ اولان خطابہدہ -- خلافنہ صراحت و یاخود

قرائن مانعہ بولونماقجہ -- قادیلرہ داخلدر . قادیلرک تحصیل علم ایتہلری ایچون نہی صریح و یا بر قرینہ مانعہ اولمادقدن صوکرہ نہ دن تلاش ایدیورسکز ، آکلا یامیورم . تحصیل علمی امر ایدن احادیث شریفہ بوکا منحصر میدرکہ اوکا بوقدر صیم صیقی یاپیشمغہ لزوم کورہلم ؟ علمک فضیلتی ، وجوب تعلیمی ، علمک علوقدر و منزلتی حقندہ کی حدیثلر او قدر چوقدرکہ بویلہ ضعیفی ادعا ایدلمش احادیث ایلہ تمسکدن بزی مستغنی قیلار . بونجہ احادیث صحیحہ ایچندہدہ قادینی تحصیل علمدن منع ونہی ایدر برشی بوقدر .

سؤالکزک صوک قسمنہ کنجہ اونندہدہ قادیلرک ارککلدن فرقی بوقدر . فرائض دینیہ یی اوکرئمک ارککلرہدہ ، قادیلرہدہ عینی صورتلہ فرضدر . فرائضدن اولیان شیلرہدہ مندوب ، مستحب ، مباح ، مکروہ ، حرام قسملرندن ہانکیسنہ تعلق ایدیورسہ اوکرہ تلہسی حقندہ کی حکمہدہ آکا کورہدر .

ا . ن

فقہ وقتاوی

اجماع ، قیاس و استحسانک اساسلری

س ۹ - اجماع ، قیاس و استحسانک اساسلری ندر ؟ قیاس ، حکمی نفسی ارجاع ایتکدر . ؟

جواب :

اجماع :

اجماع مجتہدین اسلامینہ نک بر مسئلہ نک حادث اولدیفنی عصرہ بر حکم شرعی اوزرینہ اتفاق ایتلرینہ اطلاق اولتور . جمهور اهل علمہ کورہ عوامک نہ وفاقلری ، نہ خلاقلری حائر اعتبار دکلددر . چونکہ عوام شرعیاتدہ اهل نظر دکلددر ، حتی اکلامازلر ، برہانی ادراک ایتزلر . بعضلرینہ کورہ عوامدہ امت محمدیہدن اولغلہ انلرک قولی معتبردر ؛ بوقولی ابن صباغ ایلہ ابن برہان بعض متکلمیندن نقل ایدیورلر : آمدی بوقولی اختیار ایدیور . ابن السمعانی ایلہ صفی الہندی بوقولی قاضی ابو بکر الباقلائی دن حکایہ ایدیورلر . برعصرک مجتہدین خالی اولہ ییلیمسنی تجویز ایدن اهل علم عندندہ عوامک اجماعی مسئلہسی اختلاف سابقک فرعی اولغلہ ینہ مختلف فیدر : مجتہدینک وجودی ایلہ برابر عوامک اجماعنی نظر اعتبارہ آلمیانلرہ کورہ اجماع عوام حجت دکل ، بالعکس مجتہدینک وجودی ایلہ برابر عوامک اجماعنی نظر اعتبارہ آلانلرہ کورہ اجماع عوام حجتدر . برعصرک مجتہدین خالی اولہ میہجغہ قائل اولان اهل علم عندندہ بویلہ بر فرض و تقدیرہ محل کوریلہ من .

او چنجیسی صحابه دن سوکره، استقرار خلافتدن سوکره اولان اجماعدر. بونوع اجماع خبرواحد کی ظنی مفیددر. منکری تضلیل اولونماز. فخرالاسلام یزدوی نک، حنفیه دن برجماعتک مذهبلی بودر. ابواسحق شیرازی نک «اللمع» ده، المولی الفزاری نک «فصول البدایع» ده بیانلرینه کوره اجماع احکام شرعده حجتدر. مصالح دنیاده مثلاً تجهیز جیوش، تدبیر حروب، عمارت، زراعت وسائر کی امور دنیاده حجت دکلددر. نته کیم قول رسول کریم احکام شرعده حجتدر، یوخسه مصالح دنیاده حجت دکلددر. مصالح دنیا حقهده «اتم اعلم بامور دنیا کم» - رواه مسلم «بیور مشلرددر.

بعض اهل علمه کوره اجماع مصالح دنیادهده حجتدر احوال تغیر ایتدکجه عصر ثانی ده اکا مخالفت ایتک جائز دکلددر. فقط احوال تغیر ایدرایسه اجماعه مخالفت جائز اولور. چونکه مصالح دنیا مصالح عاجله یه مبتنی در.

برکره اجماع حاصل اولدقدن سوکره دیگر بر اهل اجماعک اکا مخالف اوله رق اجماعده بولونملری جمهور اهل علمه کوره جائز اولماز، اجماع اوله اتباع اولنور. ابوعبدالله البصری یه کوره ایکنجی اهل اجماع اجماع اوله مخالفت ایدیه بیلرلر. رازی بوقولی اولی کوریور، صفی الهندی: «ابو عبده البصری نک مذهبی قوی در، دیور.

اجماع اثبات احکامده نص کی بر اصل در. اجماع ایله ثابت اولان برشی نص (برنجی مغنایه کوره) ایله ثابت کی در، احکام شرعی اثبات ایدن نص جلیل ایله اجماع در.

**

قیاس :

قیاس مسکوت عنه اولان فروعک احکامنی علت مشترکیه بناء اصول منصوصه دن استنباط ایتکدر، تغیر آخر ایله مقیس علیه ایله (اصل) مقیس (فرع) ارسننده مشترک اولان برعته (جهت جامعه) مبنی مقیس علیده ثابت اولان برحکم شرعی یی مقیسده اظهار ایتکدر. قیاس احکام شرعی اثبات ایتیز، بلکه مقیسده برحکم شرعی یی اظهار ایدر. مقیسده حکمی اثبات ایدن : اصلک (مقیس علیک) دلیلی در.

ائمة حنفیه یه کوره مقیس علیک حکمی کتاب ایله، سنت ایله، اجماع ایله، ثابت اولدیفی کی قیاس خفی ایله یعنی استحسان ایله ده ثابت اولور، مقیسه تجاوز ایدر.

ادویه، اغذیه وسائر کی امور دنیویهده قیاس بالاتفاق حجتدر، فخرالمرسلین صلواتاه وسلامه علیهم اجمعین اقتدمن حضرت لرینک قیاسلری ده بالاتفاق حجتدر. انجق قیاس شرعی مختلف فیه در.

جمهوره کوره قیاس اصول شریعتدن بر اصل در [۱]. قیاس ایله، سمعک کتیردیکی احکام استنباط اولنور.

[۱] منکرین قیاس اونجی سؤالک جوابنده ذکر اولنه حجتدر.

قرافی، شوکانی، ابوالطیب القنوجی اجماعی قنون علمه تشمیل ایدیورلر، اجماعک تعریفنده کی «حکم شرعی» تعبیری یرینه «برامر» تعبیری قوللانیورلر. بویله جه اجماع شریعات، عقلیات، عرفیات، شوکانی ایله ابوالطیب القنوجی نک علاوه لرینه کوره لغویاته شامل اولور. بویله بناء قنون علمده معتبر اولان اجماع فن اهلنک اتفاقیه حاصل اولور. مثلاً مسئله فقیهدهده جمیع فقهانک، مسئله اصولیهدهده جمیع اصولیینک، مسئله نحویهدهده جمیع نحویینک، مسئله طیهدهده جمیع اطبانک اتفاق ایله اجماع حاصل اولور. اهل قنودن اولمیانده عوام اطلاق اولنور.

ام سالفه نک اتفاقلری حجت دکلددر، انجق ابواسحق اسفرائینی یه کوره ام سالفه نک اجماعلری حجتدر.

اجماعک حجت اولوب اولماسی حقهده امت ارسننده اختلاف واردر :

۱ - نظام، بعض خوارج عندنده اجماع امت اصلاً حجت دکلددر.

۲ - امامیه عندنده امام معصوم بولونمق شرطیه اجماع حجتدر.

۳ - فخرالدین رازی ایله سیف الدین آمدی یه کوره اجماع حجت ظنیه در.

۴ - اکثر علمایه، خصوصاً واضع علم خلاف قاضی ابوزید الدبوسی، شمس الاثمة السرخسی، ابوبکر الصیرفی، ابن برهانه کوره اجماع حجت قطعیه در. اجماعه حجت قطعیه دییه نلر : اجماع کافه ادله یه مقدمدر، اکا اصلاً بر دلیل معارض اوله ماز «دیورلر» اجماعی انکار ایدنی اکفار ویا تضلیل ویا تبذیع (بدعتی نسبت ایتک) ایدیورلر.

۵ - متفق علیه اولان اجماع حجت قطعیه و اجماع سکوتی کی [۱] مختلف فیه اولان اجماع حجت ظنیه در. بوده بعض اهل علمک مذهبی در.

۶ - اجماعده مراتب واردر : برنجیسی اجماع صحابه در. اجماع صحابه کتاب و خبر متواتر کی در؛ منکری اکفار اولنور. اجماع سکوتی بویله دکلددر. ایکنجیسی صحابه دن سوکره خلاف سبق ایتکسزین اولان اجماعدر؛ بونوع اجماع خبر مشهور کی در، منکری تضلیل اولنور.

[۱] بعض مجتهدین افتا ویا قضا ایدوب دیگر مجتهدین هنوز استقرار مذهب دن اول بونی بیابوده عادة تأمل وقتنی کچیردکدن سوکره خوف ویا سائر برشیدن ناشی تقیه یه مبتنی اولقسزین انکار ایتامک صورتیه حاصل اولان اجماعه اجماع سکوتی دینیر اجماع سکوتی اکثر حنفیه یه، ابوحامد اسفرائینی یه کوره حجتدر. ابن ابی هریره یه کوره اجماع سکوتی افتا ایسه اجماعدر، قضا ایسه اجماع دکلددر. ابوالحسن الکرخنی و آمدی یه کوره اجماع سکوتی اجماع ظنی در. امام شافعی یه، عسی بن ابانه، ابوبکر باقلانی یه کوره اجماع سکوتی حجت دکلددر. ابوعلی جیائی یه، اکثر شافعییه، ابن القطان، رویانی یه کوره اقراض عصر دن سوکره یعنی حادثه نک ظهوری زماننده بولونده انک حقهده برحکم اوزرینه اتفاق ایدن کافه اهل اجتهادک ارتحالندن سوکره اجماعدر، ابواسحق شیرازی «اللمع» ده: «مذهب بودر» دیور.

اجماع ايله قياسك اساسلرينه كلنجه هر ايكيسنك اساس راي در. اجماع: بر حادته نك حكم شرعيسي بيان ايتك خصوصنده فقهانك رايلىرىنك بر نقطه ده اشتراكى در. قياس: بر حادته نك حكم شرعيسي بيان ايتك خصوصنده بر فقيهك راي مخصوصى در .

ابن القيم الجوزيه نك بياننه كوره راي : اماره لر متعارض اولان وعقول مختلف بولنان امر معقوله وجه صوابى بيلمك ايچون فكر وتامل وطلبدن صوكره قلبك كوردىكى شىء در.

دقايق حساب وامثالى كى فكر وتامله محتاج اولسه بيله عقول مختلف ، امارات متعارض اوليان امر معقوله راي صرف اولونماز اجماع وقياسك اساسى اولان راي راي محمودو راي صحيح در . راي صحيح اولان ايله سلف امت عمل ايتديلر. افتا ايتديلر،

راى صحيح: مقاصد رسولى اكلايان اصحاب كزينك راي؛ نصوص جليله يى تفسير ايدن؛ وجه دلالتى بيان ايدن، محاسنى ايضاح ايدن، نصوصدن طريق استنباطى تسهيل ايدن راي؛ ايتك اتفاق ايدوب خلفاً عن سلف تلقى بالقبول ايدلىكى راي؛ كتاب الله ، سنت رسول الله ، قضايائى اصحابه نظر ايتك طريقى ايله اولان راي در .

نص جليله مخالف اولان راي؛ نصوصى بيلمك واكلامق ، نصوصدن احكام استنباط ايتك خصوصنده تفريط وتقصير ايله، ظن وتخمين ايله اولان راي؛ بر طاقم قياسات باطله ، استدالات فاسده ايله اولان راي؛ سنت سنيه هداىي تغييرى وبدعت رديئه هوايى احداثى موجب اولان راي؛ احكام شرائعه ظنون ايله اولان راي راي مذموم وباطل در. نصوص جليله يه مخالفى متضمن اولان و نصوص جليله نك قبول ايتديكنه دائر شاهده بولونميان راي ايله دينده افتا حرامدر، قطعاً جائز دكلدر .

اجماع وقياسك اساسلى اولان اصلاً راي باطل و مذموم اوله ماز .

اجماع ياكتابدن، ياستندن ويا قياسدن نشأت ايدر .

قياسده كى مقيس عليهك حكمى ده ياكتاب، يا سنت ، يا اجماعدن ويا قياس خفى دن (استحسان) اخذ اولنور ؛

ديمك اوليوركه اجماعك اساسى : اراء عديده ؛ منشىء: كتاب وسنت ويا بر قياس؛ قياسك اساسى: راي؛ حكمى: كتاب وسنتدن ويا اجماعدن ويا قياس خفیدن متولددر .

قياس حكمى نصه ارجاع ايتك دكل، بلكه نص ايله ويا اجماع ايله ويا قياس خفى ايله ثابت اولان بر حكمى علت مشتركه يه مبنى بر حادته حقه ده اظهار ايتمكدر

شوقدر كه «نصوص حوادث احكامى محيطدر». قاعده سنى قبول ايدىلنجه «قياس حكمى نصه ارجاع ايتمكدر» قضيه سنى طوغرى اوله بيلير. بوقضيه يى قبول ايتك «نصوص حوادث احكامى محيطدر» قاعده سنى قبول

[۱] اونجى سؤالده دليل خطاب ، فحواى خطاب ، لحن خطاب ، قياس مقطوع كى اصطلاحات اصوليه بيان اوله جقدر .

ايتمكه توقف ايدر. ارتق «قياس حكمى نصه ارجاع ايتمكدر». دينه ن قائل قاعده مذكوره يى قبول ايتمش اوله جقدر حالبوكه قاعده قبول اولونجه عرفك اهميتى قالماز. هم صرفه حدندن زياده اهميت ويرمك، هم «قياس حكمى نصه ارجاع ايتمكدر» ديمك سورة تناقضى موجب اوليور.. اعظم اشاعره دن واكابر اصوليين شافعيه دن ابن فورك كتاب وسنت واجماعه اصل؛ قياس، دليل خطابه، فحواى خطابه، لحن خطابه معقول اصل ديور .

استحسان :

استحسان ادله فقهاء حفيه دندر، استحسانه قائل اولان: امام همام ابو حنيفه در. ابن الحاجبك بياننه كوره حنابلده ده استحسانى قبول ايتمشلر در .

استحسانك تفسيرنده ائمه اختلاف ايدورلر. بوبابده اقوال عديده واردر :

۱ — قياسك موجبندن دهاقوى بر قياسه عدول ايتمكدر ، يعنى قياس راجح ايله عمل ايتمكدر .

۲ — قياسى قياسدن دهاقوى اولان دليل ايله تخصيص ايتمكدر، يعنى دليل راجحه مبنى قياسى ترك ايتمكدر .

۳ — ابو الحسن الكرخي به كوره وجه اقوان ناشى بر مسئله ده نظائرنده كى حكم كى حكم ايتيوب اندن او حكمك خلافة عدول ايتمكدر؛ يعنى دليل راجح ايله عمل ايتمكدر. بومعنايه كوره عمومندن تخصيصه ، منسوخدن ناسخه عدول ايتمكده استحسان ديمك لازم كله جكدر. حالبوكه حفيه به كوره بولنره استحسان دينز .

۴ — ابو الحسن كوره دهاقوى بر دليل طارى اولمسندن ناشى دليل خاصك حكمنندن مقابله رجوع ايتمكدر.

ابن الحاجبك مختصر متهاده ، قاضى عضد الايجي نك شرح مختصر متهاده بيانلرينه كوره بو درت معنايه اولان استحسانده بين الفقهاء نزاع يوقدر .

۵ — «بعضلى دليلك حكمنندن مصلحت ناسه مبنى عاده عدولدر» ديورلر : دوكلان صويك مقدارينى، اجرتى ، نه قدر مدت قالنه جمنى تعيين ايتمكسزىن حمامه دخول، صويك مقدارينى وبدلى تعيين ايتمكسزىن صوجيلردن صوايجمك كى... كه بو حال دليله ، قياسه مخالفدر، على خلاف القياس ثابت اولمشدر.

۶ — بعضلى «استحسان مجتهد ايچون ثابت اولمش بر دليلدر، انجق مجتهد اكا تعبير بولمده دن عاجز اولمشدر» ديورلر .

۷ — شمس الائمة السرخسى «المبسوط» ده يسرايچون عسرى ترك ايتمكدر، ديور . قولايلى ايچون كوجلكى ترك ايتك ، «يريد الله بكم اليسر ولا يريد بكم العسر» نظم جليلى ، «ان الدين يسر» رواه البخارى» حديث شريفى ايله ثابتدر. بخارى نك كتاب المغازى ده تخرىج

ایتدیکي وجهله فخر کائنات علیه کمل التّحیات افند من حضر تلری طرفدن
عصر سعادت لرنده کی مفیلردن [۱] ابو موسی الاشعری ایله معاذ بن
جبل یمنه بعث وارسال بیورد قلی زمان انلره «یسراولا تعسرا،
بشرا ولا تنفرا» قولایلش دیرک، زورلاشد ترمیک، مژده لیک، نفرت
ویرمیک «بیور مشلرایدی.

المبسوطده «ترك العسر لليسر» تعریفی مختلف عبارده لر ایله بیان اولونمشدر.
مثلاً: قیاسی ترك ایدوب ناسه اوفق اولانی اخذ ایتک؛ خاص وعامک
متبلی اولدینی احوال حقنده کی احکامده سهولت طلب ایتک؛ سعه یی
(کنیشلک) اخذ ایدوب دعوی (حضور وراحت) طلب ایتک؛
ساحتی اخذ ایدوب راحت اولان شیئی طلب ایتک کی معالیر تمامیه،
«قولایلق ایچون کوجلکی ترك ایتک» معناسنه راجع در.

۸ — متأخرین حنفیه جه تقرر ایدن رایه کوره استحسان قیاس
جلی یه [۲] مقابل اولان دلیل در. قیاس جلی یه مقابل اولان دلیل
درتدن خالی اولماز:

اولا برائر اولور: سلم و اجارده اولدینی کی که سلم ایله
اجارده معقود علیه معدومدر، عقد انجق موجود اوزرینه
وارد اولاجقندن سلم ایله اجارده نك قیاساً جائز اولماسی لازم کلیر ایسه ده
بو بایده سلم ایله اجاره حقنده اثر وارد اولمشدر: «من اسلم فی شیئی فلیسلم.
الحديث. — اخرجه السنه» حدیث شریفی سلم حقنده ده، «فأ توهن اجورهن»
نظم جلیلی اجاره حقنده وارد اولمشدر.

ثانیاً اجماع اولور: مهائیه (قسمت منافع) ده استصناع (اهل
صنعت ایله عقد مقاوله) ده اولدینی کی که مهائیه ده منفعت، استصناعده
معقود علیه معدوم اولدیقندن بونلر قیاساً جائز اولماق لازم کلیر ایسه ده
تعامل ناسه مبنی اجماع ایله جائز اولمشدر. حمامه دخول مسئله سی بوقیلدندر.
مع مافیه امام محمد مهائیه یی «لها شرب ولكم شرب يوم معلوم» نظم
جلیلی ایله اثبات ایدیور.

ثالثاً — بر ضرورت اولور: قویولرک و حوضلرک طهارتنده
اولدینی کی که قویولر ایله حوضلر متنجس اولدینی زمان قیاساً اصلاً
طاهر اولماسی لازم کلیر ایسه ده ضرورته بناءً صولرک اخراجیله
طاهر اولسی قبول اولونمشدر. کذا متلاً حق الورود اولانلرک
طوبیدن صاتیلمسی، مال یتیم، مال وقفده منافع مغصوبک تضمین
اولونمسی ده بوقیلدندر.

[۱] حافظ ذهبي نك صفوان بن سليمان نقلاً بياينه كوره عصر سعادتده
عمر الفاروق، علي المرتضى، معاذ بن جبل، ابو موسی الاشعری حضر آتندن ماعدا
فتوی ویرن اولامشدر. شعبی نك مسروقون نقلنه كوره اصحاب نبیدن التي
ذات فتوی ویرمشدر: عمر الفاروق، علي المرتضى، ابن مسعود، زيد بن ثابت،
ابی بن كعب، ابو موسی الاشعری. بعضلری حضرت عثمان ذی التورینیه علاوه
ایدیورلر.

[۲] وجه قیاس وهلة متبادر، یعنی حکمک تعلق ایتدیکي معنی آجیق اولور ایسه
بو یله اولان قیاس قیاس جلی دینیر.

رابعاً — قیاس خفی اولور قیاس خفی اولیله برقیاسدر که انده
حکمک تعلق ایتدیکي معنی آجیق اولماز، قبالی اولور [۱]
بوندن بشقه استحسان یالکز قیاس خفی یه ده اطلاق اولنور.
استحسانی انکار ایدن فقهاء سائر نص و اجماع و ضرورت ایله اولان
استحسانی انکار ایده میورلر، انجق قیاس خفی ایله اولان استحسانی
انکار ایدیورلر.

اثمه حنفیه یه کوره استحسان آیری بر دلیل دکلددر، بلکه قیاسه معارض
بر دلیلدر. قیاسه معارض اولان دلیل نص، اجماع، ضرورت
اولور ایسه مقیس علیده ثابت اولان حکم مقیسسه، مسکوت عنه
تجاوز ایتز. بالعکس قیاسه معارض اولان دلیل کندی کی برقیاس
اولور ایسه یعنی قیاس خفی ایسه مقیس علیده ثابت اولان حکم
مقیسه تجاوز ایدر. چونکه نص، اجماع، ضرورت سنن قیاسدن عدول
ایتمش اولمغله حکم مقیسسه سرایت ایتز.

مثلاً بایع ایله مشتری مقدار ثمنده اختلاف ایتسه لر قیاساً مشتری یه
یمین توجه ایدر، زیرا مشتری زیاده ثمنی انکار ایدیور، فقط استحساناً
عاقدينک هر ایکیسنه ده یمین لازم کلیر: قبل القبض قیاس خفی ایله،
بعد القبض حدیث نبی ایله تحالف (هر ایکیسنه یمین) ثابت اولور.
چونکه بایع مشتریانک، ثمنی اقرار ایتسیله میبسی تسلیم ایتنه ک واجب
اولسنی انکار ایدیور، من وجه منکر اولیور. مشتری ده زیاده
ثمنک واجب اولسنی انکار ایدیور. هر ایکیسنه ده منکر اولدقندن
کندیلرینه یمین توجه ایدیور. بوراده تحالف قیاس خفی ایله ثابت
اولمشدر.

میسی قبضدن صوکره اولان تحالفه کلنجه اوده «اذا اختلف -
المتبايعان والسمعة قائمة بالحديث - رواه احمد والحاكم» حدیث شریفی ایله
ثابتدر.

متبايعان ثمنده اختلاف ایتدکلری صورتده قبل القبض اولان
تحالف متبايعانک موتلرندن صوکره وره سنه انتقال ایدر، فقط بعد
القبض اولان تحالف وره سنه انتقال ایتز. برنجی صورتده متبايعانک وره سنه
یمین توجه ایتدیکي حالده ایکنجی صورتده وره سنه یمین توجه ایتز.
ارتق استحسانک فقهای حنفیه جه معناسی تقرر ایتدکدن صوکره
استحسان ایله بعضاً معنای عمومیسی، بعضاً معنای خصوصییسی قصد اولنیور.
استحسانک معنای عمومیسی قیاس جلی یه معارض اولان دلیل در؛ معنای
خصوصیسی قیاس خفی یه معارض اولان قیاس خفی در. قیاس جلی یه
ساده جه قیاس تسمیه اولنور.

استحسانک اساسی: یالکز ضرورت و احتیاج، ترك عسر،
ترك حرج دکلددر. بلکه بونلره شامل اولمغله برابر دقت نظر در.

نهیجه:

۱ — اجماعه استناد ایدن احکام قیامته قدر باقی در. اجماعه هیچ

[۱] قریباً مثالی ذکر اولنه جقدر.

بر صورتله مخالفت اولونماز. یالکز ابو عبدالله البصری به کوره ینه اهل اجماع اولان فقها اجماعه مخالفت ایده بیلیر. اجماعه اهل اولمیانلر نه فرداً، نه اجتماعاً مخالفت ایده مزلر. اجماعه استناد ایدن حکم نص جلیله استناد ایدن حکم کبی الی یوم القیام باقیدر.

۱- اگر نصه استناد ایدن احکام تغیر ایدردینر ایسه اووقت اجماعه استناد ایدن احکامده تغیر ایدر دتیر. یوخسه «نصوصه استناد ایدن اساسات قیامته قدر باقی در، فقیه لک اجماعه مستند اولان اجتماعی تطبیقاتی هر عصرک ایجاب حیاتیسنه انطباق ضرورتنده در» سوزینی علم جلیل فقه رد ایدیور.

بوخصوصده نص ایله اجماع اده سنده فرق یوقدر. شوقدرکه مصالح دنیاده کی اجماع بالطبع بویله دکدر. سوزمن احکام شرع حقنده کی اجماعده در.

۲- استحسانی عرفک تجلیسی کوسترمک، امام اعظم حضرتلری عرفک مستقل بر اساس اوله رق نظره آلمسی لزومنی حس ایدرک ناسک احتیاجنه اوفق اولان جهتی قیاسه ترجیح ایتمکدن عبارت اولان استحسان قاعده سنی وضع ایتدی دیمک، امام اعظم ابو حنیفه نکه هانکی معناده قوللاندینی قطعاً معلوم اولمیدینی حالده بلا تتبع امام مشارالیه ذکر اولتان معنای اسناد ایدیوریمک، استقراء ناقص ایله حکم ایتمکدر، استقراء ناقصک بر قیمت منطقیه سی یوقدر، استقراء ناقص فلاسفه جدیده نکه «تعداد ناقص» دیدکلری نفیسه در؛ ارتق استحسانی عرفه حصر ایتک اصلا طوغری اوله ماز.

۳- اصول فقه ایله مشغول اولانلره خفی اولیه جنی اوزره سنت وحیدت وحی در، نص در، کتاب کبی اثبات احکامده مستقل در. کچن هفته کی مقاله مزده بیان اولمیدینی وجهله عمل اهل مدینه سنه ویا اجماعه ویا قضای عمره راجعدر؛ آنفاً بیان اولمیدینی وجهله اجماع کتاب کبی اثبات احکامده مستقل در؛ قیاسک حکمی نصدن ویا اجماعدن ویا قیاس خفیدن متولددر. استحسان یکانه عرفک تجلیسی دیمک دکدر؛ ایلك مقاله لرده بیان اولمیدینی وجهله ابو یوسف عرفی نصه ترجیح ایتیور؛ انحق نصک نه اولمیدینی عرف ایله کلا یور.

حال بویله ایکن «صدر اسلامده سنت وحیدته مراجعت ایتک مجبوری، امام مالکک مدینه اهالیسنک اجتماعی عنعنه سنی سنت شایعه اوله رق قبول ایتسی؛ بوتون مکتب فقهیلرجه اجماع امت و قیاس اساسلرینک قبول ایدلسی؛ امام اعظم ابو حنیفه نکه دوغروندن دوغری به عرفک تجلیسی دیمک اولان «استحسان» قاعده سنی وضع ایتسی؛ امام ابو یوسفک عرفدن متولد نصله عرفی راجع عد ایلمسی... هپ متحول و متکامل تظاهراتندن عبارتدر. «دیوب کتابی ذکر اولتان ادله احکامدن، باخصوص سنتدن و اجماعدن آیرمق، کتابدن ماعداسنی کافه» عرفه راجع قیلمق، سنت سنیه هدایی، امت وسط اولان امت کامله نکه آراء صابیه سنی، دلیل هدا

اولان وارث نبی نکه رأینی عرفه ادخال ایتک اثر غفلتدر، خطای عظیم در.

۴- «وما ینطق عن الهوی ان هو الا وحی یوحی» نظم جلیلی منطوق منیفجه، اصولیونک متفقاً بیانلری موجبجه سنت وحی اولدینی حالده «فی الحقیقه سنت وحیدت نصوصدن معدود اولوب قیاسده حکمی نصه ارجاعک کیزلی بر شکلی دیمک ایسه ده، اصل وحی متلو دوروب دوررکن، اصل وجوه نظم موجودکن رأیه مراجعت البته عرفک بی نهایت آتاندن بعضیسنه مابه التطبيق ارامق احتیاجندن ایلرو ککشددر» دیوب وحی باطن اولان، وحی غیر متلو اولان سنت سنیه یی وحی صنفندن اخراج ورأی صنفنه ادخال ایتک؛ حدیث شریف نبی، قول فقیه ایله بر صنفده بولندرمق؛ حدیث وسنه نص دیوب وحی دیمه مک نه بیوک اثر غفلت، نه بیوک خطیه در!

فاغتبروا یا اولی الابصار!
دیگر سؤال لک جوابلری ده
ان شاء الله کله جک هفته
از میری
اسماعیل حق

صوم و فطرده تلفون و تلغراف ایله عمل

بو مسئله، بنای اسلام اولان صومه متعلق بر مسئله مهمه اولدینی حالده بو کونه قدر قنوا خانه طرفندن - مع التأسف - حل ایدله مشدر؛ بونک ایچون درکه: هر سنه بر چوق مملکت اهالیسی نفس الامرده رمضان اولدینی محقق اولوب اوکون اکل و شرب کبی شیردن شرعاً ممنوع ایکن بول بول ییوب ایچدکاری کبی، بر قسم خلقده اوروج طومق حرام اولان بایرام کونلرنده اقشامه قدر آغزلری قبالی طور یورلر. بو صورتله بر ولایت داخلنده بولتان مملکت اهالیسنک بر قسمی یکریمی طقوز کون اوروج طوتیور، دیگر بر قسمی ده اوتوز، حتی اوتوز بر کون طوتیورلر. حال بوکه آلات مخابره نکه صوکدرجه ترقی ایتیش اولسندن طولانی بر ساعت ظرفنده دنیانک هر طرفیله مخابره ایتک دائرة امکانده اولان بویله بر عصرده حالا بوکبی اختلافله بر نهایت ویرلمدیکنه انسان جداً حیرت ایدیور. بالخاصه الک مهم مسائل دینی مزه تعلق ایدن بوکبی مسئله لری باب فتوانک نظر دقته المامسی، بر چوق کیسه لری دین حقنده شبهه بیهله دوشور یور.

کرچه بو مسئله ده دائر شمیدی به قدر بر چوق مفتیلر طرفندن جواب ویرلشدر؛ حتی صراط مستقیمده بدایت انتشارنده بو مسئله دن بحث ایتیش ایدی. فقط بو مسئله دیگر مسئله لر کی دکدر؛ هر حالده قنوا خانه نکه قراری اوزرینه بتون حاکم لره تبلیغ کیفیت اولمق لازمدر، که حاکم لره اوکا کوره عمل ایتسونلر. بز رمضان شریفک تقریبی طولانیسیله بو مسئله یی تکرار موضوع بحث ایدرک کرک علمای ذوی الاحترامک، کرک باب فتوانک نظر دقتی جلب ایتک ایستیورلر. بونک ایچون بحثک تازه لمسنه مقدمه اولمق اوزره مصرده انتشار ایدن (المنار) مجله سنده بو بحثه عائد کورمش